

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 marca 2019 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Małgorzata Radomska-Stęplewska

po rozpoznaniu w dniu 29 marca 2019 r. w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w G.

przeciwko Gminie M. G.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez powódkę

od wyroku Sądu Rejonowego w Gnieźnie

z dnia 22 listopada 2018 r.

sygn. akt I C 737/18

1. oddala apelację;

2. zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 1800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSO Małgorzata Radomska-Stęplewska

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 10 sierpnia 2017 roku strona powodowa - (...) Spółdzielnia Mieszkaniowa w G. wystąpiła z powództwem przeciwko Gminie M. G. o zapłatę kwoty 30.333,03 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 25 sierpnia 2016 do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu podała, że pozwanej gminie przysługuje spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego położonego w G. przy ul. (...), który nabyła w drodze dziedziczenia po zmarłych J. T. (1) i V. T., na podstawie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, wydanego przez Sąd Rejonowy w Gnieźnie (sygn. akt I Ns 2101/15/3) z dnia 24 sierpnia 2016 roku. Z tego tytułu strona pozwana jest zobowiązana do uiszczania na rzecz powódki opłat związanych z zajmowanym lokalem. Zaległość w płatności na dzień 7 sierpnia 2017 roku wynosiła 30.333,03 zł

W dniu 6 listopada 2017 r. referendarz sądowy wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, rozstrzygając zgodnie z żądaniem jak w pozwie.

Od przedmiotowego nakazu zapłaty strona pozwana wywiodła sprzeciw, w którym domagała się oddalenia powództwa w całości, podnosząc zarzut przedawnienia roszczenia - zobowiązań wymagalnych przed 10 sierpnia 2014 roku. Podała

również, iż od stycznia 2017 roku reguluje zobowiązania na rzecz strony powodowej, zatem jako sporny wskazała okres od sierpnia 2014 roku do grudnia 2016 roku.

W replice na sprzeciw strona powodowa podtrzymała swoje żądanie, precyzując, że domaga się należności za okres od 1 sierpnia 2010 roku do 31 sierpnia 2016 roku. W kwestii zarzutu przedawnienia roszczenia podała, że podejmowała działania zmierzające do ustalenia kręgu osób odpowiedzialnych z tytułu roszczeń strony powodowej i brała udział w postępowaniach spadkowych z wniosku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Wyrokiem z dnia 22 listopada 2018 r. Sąd Rejonowy w Gnieźnie w punkcie I zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 8 604,41 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 25 sierpnia 2016 roku do dnia zapłaty, w punkcie II oddalił powództwo w pozostałym zakresie, w punkcie III uznał stronę pozwaną za wygrywającą sprawę w 72%, a stronę powodową w 28% i zasądził od strony powodowej na rzecz strony pozwanej kwotę 2 592 złote tytułem zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu Sąd Rejonowy wskazał, że powództwo zasługiwało na częściowe uwzględnienie, skuteczny okazał się bowiem podniesiony zarzut przedawnienia.

W niniejszej sprawie strona pozwana nie kwestionowała swojej odpowiedzialności co do zasady, podniosła jednak, że część roszczenia jest już przedawniona.

Strona powodowa domagała się zapłaty zaległego czynszu za okres od dnia 1 sierpnia 2010 roku do dnia 31 sierpnia 2016 roku (k.37). Pozew wniesiony został 10 sierpnia 2017 roku. Tym samym, należności wymagalne przed 10 sierpnia 2014 roku, na dzień wytoczenia powództwa, były już przedawnione.

Roszczenie strony powodowej dotyczyło należności o charakterze okresowym (czynsz), wobec czego w myśl normy art. 118 k.c. ulegało przedawnieniu z upływem lat trzech. Strona powodowa nie wykazała przy tym, aby skutecznie przerwała bieg okresu przedawnienia.

(...) Spółdzielnia Mieszkaniowa broniąc się przed zarzutem przedawnienia argumentowała, że w celu ustalenia kręgu spadkobierców uczestniczyła w postępowaniach spadkowych po zmarłych. Niemniej jednak toczące się postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku nie zawiesza biegu terminu przedawnienia, jak również nie przerywa go.

Sąd podniósł, że przepis art. 123 k.c. przewiduje trzy grupy przyczyn (zdarzeń) powodujących przerwanie biegu terminu przedawnienia. Zgodnie z wyliczeniem zawartym w tym przepisie, przerwanie biegu terminu przedawnienia następuje między innymi przez każdą czynność dokonaną przed właściwymi, wskazanymi w art. 123 § 1 pkt 1 k.c. organami powołanymi do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju, przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia.

Sąd rozpoznający sprawę podzielił przy tym pogląd, że wniosek o stwierdzenie nabycia spadku nie jest czynnością zmierzającą do dochodzenia, ustalenia, zaspokojenia ani też zabezpieczenia roszczenia o zapłatę. Wbrew stanowisku strony powodowej, przed wytoczeniem powództwa w sprawie, nie było konieczne sądowe uregulowanie kręgu spadkobierców po zmarłych.

W doktrynie podkreśla się, że celem czynności, której skuteczne dokonanie doprowadza do przerwania biegu przedawnienia roszczenia, ma być realizacja tego roszczenia przez uprawnionego (por. J. Ignatowicz, w: System PrCyw, t. I, s. 823). Ustawodawca wskazuje opisowo, iż chodzi tutaj o czynności przedsięwzięte w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia. Wymóg bezpośredniości określony w art. 123 § 1 pkt 1 k.c. należy odczytywać w ten sposób, iż przerwanie biegu przedawnienia może być skutkiem wyłącznie takiej czynności uprawnionego, która jest niezbędna dla realizacji przysługującego mu roszczenia zgodnie z normami prawa postępowania cywilnego.

Sąd Rejonowy zwrócił uwagę na fakt, że strona powodowa wskazywała, że spadkobiercy ustawowi zmarłych nie byli jej znani, stąd niemożliwe było przerwanie biegu przedawnienia. Należy jednak zwrócić uwagę, iż czynnością powodującą

skuteczne przerwanie biegu przedawnienia jest, dla przykładu, wystąpienie z wnioskiem o ustanowienie kuratora spadku. Przepis art. 666 § 1 k.p.c. stanowi bowiem, że do czasu objęcia spadku przez spadkobiercę sąd czuwa nad całością spadku, a w razie potrzeby ustanawia kuratora spadku. W sprawach wynikających z zarządu majątkiem spadkowym kurator spadku może pozywać i być pozywany (por. art. 935 § 1 k.p.c.). Nadto strona powodowa mogła skorzystać również z możliwości złożenia wniosku o zawiązanie do próby ugodowej strony pozwanej.

Wobec powyższego jako zasadne Sąd uznał roszczenie powódki w wysokości 8.604,41 zł, obejmujące opłaty za okres od sierpnia 2014 roku do sierpnia 2016 roku, ustalone w oparciu o zestawienie należności (k.40-52), o czym orzekł w pkt I sentencji wyroku. Sąd Rejonowy w pozostałym zakresie oddalił powództwo z uwagi na skuteczny zarzut przedawnienia.

Od powyższego wyroku apelację wniosła powódka, zaskarżając wyrok w zakresie punktu II i III oraz wnosząc o jego zmianę i uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje.

Skarżąca zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła naruszenie przepisu art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w związku z art. 117 § 2 i art. 118 k.c. poprzez przyjęcie, że podjęte przez powoda czynności mające na celu ustalenie kręgu spadkobierców, nie stanowią czynności zmierzających wprost do dochodzenia roszczenia w rozumieniu przepisu art. 123 § 1 pkt 1 k.c.

W uzasadnieniu skarżąca wskazała, że pozwany jest spadkobiercą zmarłych W. T. (2) i J. T. (2). Tym osobom przysługiwało na prawach wspólności ustawowej małżeńskiej spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego, którego prawo własności przysługuje powódce.

W. T. (2) zmarła w dniu 29 sierpnia 2008 roku. Spadek po zmarłej nabyła (z dobrodziejstwem inwentarza) pozwana gmina na mocy postanowienia SR w Gnieźnie z dnia 2 sierpnia 2016 roku. Postanowienie to uprawomocniło się w dniu 27 grudnia 2017 roku.

J. T. (1) zmarł w dniu 12 września 2010 roku. Spadek po zmarłym nabyła w całości, z dobrodziejstwem inwentarza, pozwana gmina, na mocy postanowienia SR w Gnieźnie z dnia 9 grudnia 2014 roku. Postanowienie to uprawomocniło się z dniem 12 stycznia 2015 roku.

Oba wskazane wyżej postępowania toczyły się z wniosku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Powódka przyłączyła się do tych postępowań w charakterze uczestnika, z uwagi na to, że miała interes prawny w ich prowadzeniu.

Apelująca podkreśliła, że w przypadku obu postępowań spadek po zmarłych nabyła gmina, z uwagi na brak innych spadkobierców uprawnionych do dziedziczenia po zmarłych. Brak tych spadkobierców w obu przypadkach został ujawniony dopiero w toku prowadzonych postępowań, zatem w dacie otwarcia spadku nie można było tego wiedzieć, ani też przewidzieć. Dopiero długotrwałe w obu przypadkach postępowania spadkowe, prowadzone o stwierdzenie nabycia spadku, doprowadziły do ustalenia kręgu spadkobierców.

W ocenie powódki tego rodzaju działanie ze strony powodowej, polegające czy to na złożeniu wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym, czy też na przyłączeniu się do już prowadzonego postępowania w tego rodzaju sprawie, winno być uznane za czynność przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub zaspokojenia roszczenia w rozumieniu przepisu art. 123 § 1 pkt 1 Kodeksu cywilnego.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o oddalenie apelacji oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powódki okazała się nieuzasadniona.

Nietrafny okazał się zarzut naruszenia art. 123 § 1 pkt 1 k.c., zgodnie z którym bieg przedawnienia przerywa się przez każdą czynność przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym, przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia.

W doktrynie przyjmuje się, że czynność procesowa uprawnionego musi służyć **dochodzeniu, ustaleniu, zaspokojeniu** lub **zabezpieczeniu** roszczenia i do tego celu musi zmierzać **bezpośrednio**. W literaturze i orzecznictwie dominuje obecnie pogląd, zgodnie z którym wymaganie bezpośredniości oznacza, że dokonanie czynności ma być koniecznym warunkiem osiągnięcia jednego z wymienionych w przepisie celów.

Czynność procesowa jest więc podjęta bezpośrednio w celu dochodzenia, ustalenia, zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia wówczas, gdy skutkiem tej czynności jest prowadzenie przez organ jakiegoś wyodrębnionego zespołu działań (postępowania w szerokim znaczeniu), które mogą zakończyć się wydaniem orzeczenia zasądającego (bądź zawarciem ugody sądowej), wydaniem orzeczenia ustalającego czy zabezpieczającego roszczenie lub też zaspokojeniem roszczenia (uzyskaniem świadczenia od zobowiązanego). Nie zmierza natomiast bezpośrednio do wymienionych celów czynność wszczynająca wyodrębniony zespół działań organu zmierzający do innego skutku, choćby skutek ten był koniecznym warunkiem wszczęcia następnego zespołu działań, prowadzącego już do dochodzenia, ustalenia, zabezpieczenia czy zaspokojenia roszczenia (zob. też R. Klimek, Dyskusyjne, s. 659 i n.; por. również M. Pyziak-Szafnicka (red.), Kodeks, 2009, s. 1078 i n.). Podobny pogląd do tu prezentowanego wyrażono w uzasadnieniu wyroku SN z 25.10.2012 r. (I CSK 155/12, Legalis) (por. E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Wyd. 8, Warszawa 2017, opublik. Legalis).

Czynnościami uprawnionego przerywającymi bieg przedawnienia są przede wszystkim: 1) wytoczenie powództwa o świadczenie będące przedmiotem roszczenia; 2) wytoczenie powództwa o ustalenie roszczenia (art. 189 KPC) – jeżeli jednak powód dochodzi ustalenia stosunku prawnego o złożonym charakterze, to wytoczenie powództwa nie przerywa biegu przedawnienia wszystkich roszczeń występujących w tym stosunku prawnym, a tylko roszczeń wyraźnie określonych w pozwie; 3) złożenie przez powoda wniosku o wezwanie do udziału w sprawie na podstawie art. 194§ 1 lub 3 KPC; 4) postanowienie sądu o wezwaniu do udziału w sprawie osoby, która powinna być pozwaną, wydane na wniosek pozwanego (art. 194§1 KPC); 5) oznaczenie przez powoda osób połączonych węzłem współuczestnictwa koniecznego, a niewystępujących w charakterze pozwanych (art. 195§1 KPC); 6) zmiana powództwa (art. 193 KPC) polegająca na zgłoszeniu nowego roszczenia zamiast lub obok dotychczasowego – chodzi tu o nowe roszczenie w znaczeniu materialnoprawnym, które może pojawić się w formie zmiany żądania pozwu, ale także w postaci zmiany podstawy prawnej przy zachowaniu tożsamości żądania (gdy powód sam wskazuje nową podstawę prawną lub zmienia podstawę faktyczną żądania na taką, z której wynika inna jego podstawa prawna); 7) zarzut potrącenia zgłoszony przez pozwanego w procesie (zdaniem większości doktryny; w orzecznictwie kwestia ta nie jest jednoznacznie rozstrzygnięta – za przerwaniem biegu przedawnienia wypowiedział się SN w wyr. z 4.10.2006 r., II CSK 202/06 i uchw. z 19.10.2007 r., III CZP 58/07; przeciwko – w wyr. z 26.5.2006 r., V CSK 105/06, z glosą krytyczną M. Pyziak-Szafnickiej; 8) wniosek o zabezpieczenie powództwa (jeżeli nie jest zawarty w pozwie – art. 730§2 KPC); 9) wniosek o zawiązanie zobowiązanego do próby ugodowej (art. 185 KPC); 10) wniosek o wszczęcie postępowania nieprocesowego, jeżeli jest ono drogą dochodzenia roszczenia (zob. art. 618§1 KPC); 11) wniosek o rozpoznanie sprawy przez sąd polubowny (jeżeli zapis na sąd polubowny był skuteczny; zob. wyr. SN z 18.2.2005 r., V CK 467/04); 12) wytoczenie powództwa adhezyjnego w postępowaniu karnym (zob. nieobowiązujące już art. 62 i n. KPK); 13) wniosek o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności (art. 781 i n. KPC) – w myśl panującego obecnie poglądu orzecznictwa, opartego na rozumieniu przesłanki "bezpośredniości" jako niemożliwości pominięcia danej czynności w drodze do uzyskania zaspokojenia roszczenia (miarodajną wypowiedzią judykatury jest obecnie uchw. SN z 16.1.2004 r., III CZP 101/03). Konsekwentnie należy przyjąć, że bieg terminu przedawnienia przerywa też wniosek o stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego.

Nie przerywa natomiast biegu przedawnienia (gdyż nie zmierza bezpośrednio do dochodzenia, ustalenia, zaspokojenia ani zabezpieczenia roszczenia): przypozwanie (art. 84 KPC); wniosek o wyznaczenie sądu do rozpoznania sprawy

(art. 44 i 45 KPC); wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych (art. 100 i n. KSC) i o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego dla strony zwolnionej od kosztów sądowych (art. 117 KPC; tak wyr. SN z 4.12.1975 r., II CR 644/75, Legalis); wniosek o ustanowienie kuratora dla osoby, której miejsce pobytu nie jest znane (art. 143 i n. KPC); wniosek o zabezpieczenie dowodów (art. 310 i n. KPC); wniosek o stwierdzenie nabycia spadku (art. 1025 KPC); wniosek o ponowne wydanie tytułu wykonawczego zamiast utraconego (art. 794 KPC; tak też wyr. SN z 4.8.1977 r., IV PR 160/77, Legalis, oraz z 12.10.2016 r., II CSK 34/16, Legalis); wniosek o nakazanie dłużnikowi wyjawienia majątku (art. 913 i n. KPC, uchw. SN z 19.11.2010 r., III CZP 92/10, OSN 2011, Nr 4, poz. 42); skarga na czynności komornika (art. 767 KPC; zob. wyr. SN z 31.1.2002 r., IV CKN 622/00); wniosek wierzyciela o ogłoszenie upadłości dłużnika (art. 20 PrUpad).

W przedmiotowej sprawie powódka dochodziła od pozwanego zapłaty zaległych opłat związanych z zajmowanym lokalem za okres od dnia 1 sierpnia 2010 r. do dnia 31 sierpnia 2016 r. Pozew został zaś wniesiony 10 sierpnia 2017 r., tym samym należności wymagalne przed 10 sierpnia 2014 r. były już przedawnione.

Powyższego ustalenia, jak i skuteczności podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia nie zmienia okoliczność, iż powódka w celu ustalenia kręgu spadkobierców uczestniczyła w postępowaniach spadkowych po zmarłych V. T. i J. T. (1). Wbrew twierdzeniom skarżącej, złożenie wniosku o stwierdzenie nabycia spadku czy też uczestniczenie w takim postępowaniu nie przerywa biegu przedawnienia roszczenia o zapłatę. Postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku ma na celu ustalenie kręgu spadkobierców, a nie ochronę konkretnej wierzytelności. Taka czynność nie zmierza bowiem bezpośrednio do zaspokojenia roszczenia.

Rację ma apelująca, iż powołana przez Sąd Rejonowy uchwała SN z dnia 18 czerwca 1968 r., III CZP 46/68 dotyczy kwestii wpływu wniosku spadkobiercy o stwierdzenia nabycia spadku na bieg zasiedzenia, jednakże w uzasadnieniu powyższej uchwały została wyrażona ogólna reguła wskazująca, iż tylko taka czynność przed sądem może przerwać bieg terminu zasiedzenia, która została przedsięwzięta bezpośrednio w celach wskazanych w przepisie art. 123 § 1 pkt 1 k.c. To zaostrenie powoduje, że nie mogą wywołać przerwy przedawnienia, a tym samym zasiedzenia, czynności przygotowawcze (jak np. wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych itd.). Sąd Najwyższy wskazał również, że wniosek spadkobiercy o stwierdzenie praw do spadku nie jest żadną czynnością przedsięwziętą - i to bezpośrednio - w celu spowodowania przerwy (utruty) posiadania ze strony spadkobiercy, który jest samoistnym posiadaczem nieruchomości należącej do spadku. Jak to już wyjaśnił Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 29 kwietnia 1966 r. II CR 189/66 (OSNCP 1966, poz. 222), w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku sąd nie może się zajmować w ogóle zagadnieniem zasiedzenia, gdyż „w tym postępowaniu chodzi o ustalenie kręgu uprawnionych do spadku spadkobierców, z udziałem których dopiero mogą być rozpoznane wszelkie spory o własność przedmiotu wchodzącego w skład spadku”.

Mając powyższe na uwadze przyjąć należało, iż zasadnie Sąd Rejonowy uznał, iż roszczenie powódki w pewnej części były przedawnione i podlegało oddaleniu, albowiem wniosek o stwierdzenie nabycia spadku nie przerywa biegu przedawnienia roszczenia o zapłatę. Czynnością zaś powodującą skuteczne przerwanie biegu przedawnienia, jak trafnie wskazał Sąd I instancji, mogłoby być wystąpienie z wnioskiem o ustanowienie kuratora spadku (art. 666 § 1 k.p.c.) lub złożenie wniosku o zawezwanie do próby ugodowej strony pozwanej.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. oraz § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

SSO Małgorzata Radomska-Stęplewska

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

- (...),

- (...).

3. (...)

(...)